IRIS
DISSERTATIONE
BOTANICA
&
THUNBERG

Thunberg

Iris

D. D.

IRIS,

QUAM

DISSERTATIONE BOTANICA

DELINEATAM,

CONS. EXPERIENT. FAC. MED. UPSAL.

PRAESIDE

CAROL. P. THUNBERG,

MED. DOCT., PROF. REG. ET EXTRAORD., ACAD. CÆSAR. N. C. REG. SCIENT. HOLMIENS. SOCIET. SCIENT. UPSAL. PATR. HOLMIENS. BEROLIN. N. SCRUTAT. LUNDIN. HARLEM. AMSTEL. ET NIDROSIENS. MEMBRO.

PUBLICO EXAMINI SUBJICIT,

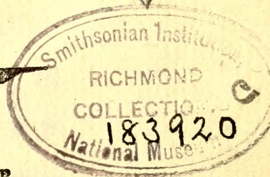
STIPENDIAR. BJELKIAN.

OLAUS JACOB. EKMAN,

SUDERMANNUS.

IN AUDIT. GUSTAV. MAJ. D. XVI DEC. ANNO MDCCLXXXII.

H. A. M. S.

UPSALIAE,

APUD JOH. EDMAN, DIRECT. ET REG. ACAD. TYPOGR.

Chas. W. Richmond.

May 6, 1907.

IN
SACRAM REGIAM MAJESTATEM
SUMMÆ FIDEI VIR,
REGIS REGNIQUE SVIOGOTHICI SENATOR,
REGINÆ AUGUSTISSIMÆ SUMME MARESCHALLE,
REGII COLLEGII METALLICI PRÆSES,
OMNIUM S:Æ R:Æ M:TIS ORDINUM
EQUES ET COMMENDATOR,
ILLUSTRISSIME EXCELLENTISSIMEQUE
COMES AC DOMINE,

NICOLAE BJELKE,

MÆCENAS SUMME.

QUI *paternum avum meum, ante hos quatuor annos pie defunctum,* EXCELLENTISSIME HEROS, *benevolentissimi amoris adfectusque pignoribus adeo prosequi dignatus es, ut ipsum gloriantem audiverim se numquam ullum* TUI *in se* ani-

animi frigoris indicium vel minimum expertum fuisse; QUI *in Patrem, eodem devotissimæ mentis cultu* TE *deveneranteM insigniora gratiæ & propensioris animi documenta contulisti, patiaris etjam, quæ* TUA *est prolixa gratia, Filium publice de eo sibi gratulari, quod nova generosæ* TUÆ *in se quoque voluntatis significatione auctus sit & exhilaratus. Hac spe & singulari, quo litteras litterarumque cultores, quorum ego aliquantilla etjam sum portio, gratiosissime amplecti soles, favore fretus, primitias has* TUO NOMINI *consecrare non sum verecundatus, meam pietatem subjectissimo animo testificaturus: humillimis simul precibus contendens, velis Tantæ in posterum etjam clientelæ memet adscriptum* TUO *beare patrocinio. Supplices preces votis, quæ pro* TUA *incolumitate fudit funditque patria* TE *inter sua præsidia & dulcia decora numerans, numquam adjungere desinet*

ILLUSTRISSIMI EXCELLENTISSIMIQUE NOMINIS TUI

Cultor devotissimus
OLAUS JACOB. EKMAN.

DISSERTATIO BOTANICA

DE

IRIDE.

---

§. I.

Quid ad certam plantarum cognitionem faciant descriptiones generum & specierum adcuratiores, illum non fugere potest, qui vel tantillum studio botanico operam dedit. Inficias quidem ire neminem mihi persvadeo, Botanicen multum cepisse incrementi, postquam in Scientiæ formam redacta fuerit & ordines systematici plures fuerint inventi. Facile autem ut inveniatur nomen plantæ & eo ipso ut innotescat tota ejus historia, requiritur: Ut optima ejus exhibeatur figura, æneis insculpta laminis, eaque vel sine coloribus impressa vel coloribus vivis illustrata; ut optime, succincte & perfecte sit omnibus suis partibus descripta, terminis technicis optimis, distinctis & notis; ut bene, artificiose & studio elaboratum sit Systema, utque determinetur Classis & Ordo; ut genus certum sit, character ejus brevis & optimus atque character specificus simul erutus; ut Synonyma Auctorum examinentur sollicite & vera certaque citentur; ut denique varietates a solo & climate observentur, describantur. Hæc ego mecum considerans, dum Dissertationis materiam eligerem, prolixum Iridum genus melius nosse, accuratius examinare & perfectius describere mihi proposui, eo animo, ut octo-

decim novarum specierum africanarum, quas in Promontorio bonæ spei detexit Celeb. Dn. Præses, descriptionibus & quinque earum figuris non nullam apud Te, B. L. inirem gratiam.

§. II.

IRIS, planta triandra, monogyna, dignoscenda corolla supera, hexapetala, inæquali, petalis alternis geniculato-patentibus & stigmatibus cucullato-bilabiatis, pertinet ad

Cæsalpini Herbaceas, triplici principio, bulbosas.
Morisoni Hexapetalas Tricapsulares.
Raji Graminifolias Floriferas vasculo tricapsulari.
Christophor. Knautii Unicapsulares hexapetalas.
Christian. Knautii Monopetalas difformes.
Hermanni Tricapsulares.
Boerhavii Monocotyledones bracteatas.
Ruppii Regulares monopetalas.
Ludvigii Regulares hexapetalas.
Tournefortii Liliaceas.
Magnolii Calice solum interno, bulbosas.
Linnæi Triandras, Monogynas.
Ordinem naturalem Ensatarum.

§. III.

DESCRIPTIO GENERIS.

CALYX. *Spathæ* bivalves, persistentes.

COROLLA 6-petala, inæqualis, supera. *Petala* tria majora, geniculata: *Ungues* lineares, intus concavi, extus convexi, parum superne dilatati, erecti; *Laminæ* oblongæ, patentes.

Genu

Genu barbatum vel imberbe. *Petala* tria alterna minora, erecto-patula.

NECTAR. *Linea* longitudinalis in unguibus & genu petalorum majorum ſæpe villoſa.

STAM. *Filamenta* tria, germini inſerta, lineari ſubulata, corolla breviora.

Antheræ oblongæ, ſtigmatibus tectæ.

PISTILL. *Germen* inferum, glabrum.

Stylus breviſſimus.

Stigmata tria, petaliformia, lineari-oblonga, intus carinata, extus ſulcata, erecta, ſtaminibus incumbentia, bilabiata. *Labium exterius* minus, emarginatum; *interius* majus, bifidum, ſubinflexum.

PERIC. *Capſula* infera, oblonga, angulata, glabra, trivalvis, trilocularis.

Semina plurima, ovata, glabra.

Character Genericus: Corolla 6-petala, inæqualis. Petala alterna geniculato-patentia. Stigmata tria, cucullato-bilabiata.

Differt 1:0 ab *Ixia*, *Croco*, *Gladiolo*, *Antholyza:* corolla hexapetala.

2:0 a *Moræa*, cui proxime accedit:

1. Petalis alternis geniculato-patentibus, alternis erectis.
2. Stigmatibus cucullato-bilabiatis.

Corolla quidem ſæpius 6-petala invenitur, petalis ad infimam usque baſin diviſis; interdum tamen

basi leviter cohærent unguibus, non tamen totis ut in monopetalis & tubulosis corollis.

Filamenta in africanis præsertim speciebus sæpe plus minus cohærent monadelpha, dum in aliis perfecte libera sunt.

Capsula aliis & quidem sæpius trigona, aliis, rarius tamen, hexagona.

§. IV.

Characteres Specierum.

* BARBATÆ.

a. *foliis ensiformibus.*

ciliata. 1. I. barbata foliis ensiformibus ciliatis.

minuta. 2. I. barbata foliis ensiformibus glabris, scapo unifloro, petalis oblongis acutis.

pumila. 3. I. barbata foliis ensiformibus glabris, scapo unifloro, petalis oblongis obtusis.

susiana. 4. I. barbata foliis ensiformibus glabris, scapo unifloro, petalis rotundatis.

florentina. 5. I. barbata foliis ensiformibus glabris brevioribus scapo subbifloro.

biflora. 6. I. barbata foliis ensiformibus glabris brevioribus scapo subtrifloro.

aphylla 7. I. barbata foliis ensiformibus glabris æquantibus, scapo multifloro subnudo.

variegata. 8. I. barbata foliis ensiformibus glabris æquantibus, scapo multifloro.

germanica. 9. I. barbata foliis ensiformibus glabris falcatis brevioribus scapo multifloro.

Sam-

sambucina. 10. I. barbata foliis ensiformibus glabris erectis brevioribus scapo multifloro, petalis deflexis planis.

squalens. 11. I. barbata foliis ensiformibus glabris erectis brevioribus scapo multifloro, petalis deflexis replicatis.

compressa. 12. I. barbata foliis ensiformibus glabris, scapo paniculato compresso.

dichotoma. 13. I. barbata foliis ensiformibus glabris, caule paniculato tereti.

b. *foliis linearibus.*

tripetala. 14. I. barbata folio lineari longiori scapo unifloro, petalis alternis subulatis.

tricuspis. 15. I. barbata folio lineari longiore scapo subbifloro, petalis alternis trifidis.

plumaria. 16. I. barbata foliis linearibus, scapo multifloro, stigmatibus setaceo-multifidis.

* * IMBERBES.

a. *foliis ensiformibus:*

xiphium. 17. I. imberbis foliis ensiformibus canaliculato-subulatis brevioribus scapo bifloro.

pseudacorus. 18. I. imberbis foliis ensiformibus, petalis alternis stigmate minoribus.

fœtida. 19. I. imberbis foliis ensiformibus, scapo unangulato.

virginica. 20. I. imberbis foliis ensiformibus, scapo ancipiti.

versicolor. 21. I. imberbis foliis ensiformibus, scapo tereti flexuoso, germinibus subtrigonis.

ochroleuca. 22. I. imberbis foliis ensiformibus, scapo subtereti, germinibus hexagonis.

spathacea. 23. I. imberbis foliis ensiformibus rigidis, scapo tereti bifloro, spathis longissimis.

ramosa. 24. I. imberbis foliis ensiformibus, caule paniculato multifloro.

b. *foliis linearibus.*

sisyrinchium. 25. I. imberbis foliis linearibus undulatis reflexis, scapo unifloro.

verna. 26. I. imberbis foliis linearibus planis, scapo unifloro, petalis alternis æquantibus.

persica. 27. I. imberbis foliis linearibus planis, scapo unifloro, petalis alternis brevioribus.

angusta. 28. I. imberbis folio filiformi-lineari erecto glabro, scapo glabro subunifloro, spathis obtusis.

setacea. 29. I imberbis folio filiformi-lineari erecto glabro, scapo glabro unifloro, spathis acutis membranaceis.

tenuifolia. 30. I. imberbis foliis filiformi - linearibus, scapo bifloro.

graminea. 31. I. imberbis foliis linearibus, scapo subbifloro ancipiti, germinibus hexagonis.

spuria. 32. I. imberbis foliis linearibns, scapo subtrifloro tereti, germinibus hexagonis.

sibirica. 33. I. imberbis foliis linearibus, scapo subtrifloro tereti, germinibus trigonis.

martinicensis. 34. I. imberbis foliis linearibus, petalis basi foveolis glandulosis, germinibus trigonis.

pa-

pavonia. 35. I. imberbis folio lineari glabro, ſcapo ſubunifloro.
criſpa. 36. I. imberbis foliis linearibus criſpis.
papilionacea. 37. I. imberbis foliis linearibus reflexis hirtis.
edulis. 38. I. imberbis folio lineari pendulo glabro, ſcapo glabro multifloro.
triſtis. 39. I. imberbis foliis linearibus glabris, ſcapo hirto ramoſo.
polyſtachya. 40. I. imberbis foliis linearibus planis, ſcapo glabro ramoſo.
viſcaria. 41. I. imberbis foliis linearibus planis, ſcapo viſcoſo.
bituminoſa. 42. I. imberbis foliis linearibus ſpiralibus, ſcapo viſcoſo.

c. *foliis tetragonis.*

tuberoſa. 43. I. imberbis foliis tetragonis.

§. V.

DESCRIPTIO SPECIERUM.

Radix plerisque bulboſa eſt vel carnoſa, paucis tuberoſa & fibroſa

Scapus teres, angulatus vel compreſſus; ſimplex vel diviſus; uniflorus, pauciflorus vel multiflorus; foliis brevior, æqualis vel longior.

Folia vaginantia, equitantia; nuda, rarius hirta; integra, quandoque undulata; criſpa vel ſpiralia; enſiformia, lineari-enſiformia, linearia, lineari-filiformia & rarius tetragona; caule longiora, breviora vel æqualia.

Flo-

Flores, unus, duo, tres, plures; numerus inconstans; sensim florentes; colore infinite variantes: albi, lutei, purpurei, cærulei & sæpius variegati.

1. CILIATA. I. barbata foliis ensiformibus ciliatis.

Bulbus ovatus, fibrosus, reticulatus, magnitudine avellanæ.

Scapi plures, quorum plurimi vaginis foliorum reconduntur & unicus floret; hic foliis vaginatus totus, simplex, compressus, debilis, albus, glaber, erectus, uniflorus, palmaris.

Folia radicalia circiter sena, basi convoluta, scapum ad summum apicem alternatim vaginantia, ensiformia, acuminata, erecto-patentia vel recurva, nervosa, glabra, integra, margine ciliata, scapo subæqualia, interioribus sensim brevioribus magisque convolutis.

Corolla lutea. *Petala* minora obovata.

Stigmatis labium interius bifidum: *laciniæ* setaceæ, longitudine stigmatis.

Capsula trigona, trisulca.

2. MINUTA. I. barbata foliis ensiformibus glabris, scapo unifloro, petalis oblongis acutis.

Bulbus ovatus, reticulatus, magnitudine pisi majoris.

Scapus simplex, foliis vaginatus, erectus, uniflorus, palmaris.

Folia circiter quatuor, alternatim vaginantia, ensiformia, subfalcato-reflexa, integra, glabra, scapum æquantia, superiora sensim breviora.

Corolla lutea. *Petala* minora lanceolata.

3. PU-

3. Pumila. I. barbata foliis enſiformibus glabris, ſcapo unifloro, petalis oblongis obtuſis.

Scapus foliis vaginatus, ſimplex, uniflorus, palmaris.

Folia circiter quinque, alternatim vaginantia, enſiformia, ſtriata, glabra, ſcapum æquantia.

Variat ſcapo foliis longiori & breviori.

4. Susiana. I. barbata foliis enſiformibus glabris, ſcapo unifloro, petalis rotundatis.

Scapus ſimplex, teres, ſulcatus, uniflorus, ſpithamæus.

Folia alterna, vaginantia, enſiformia, erecta, tenuiſſime ſtriata, obſolete undulata.

Corolla omnium congenerum maxima, tenuisſima, albo nigroque variegata, palmaris vel ultra.

Ungues petalorum majorum extus purpurei, intus purpureo-punctati & ſtriati, unguiculares. *Laminæ* ſuborbiculatæ, undulatæ, apice inflexo, erectæ. *Genu* atrum. *Pet. minorum laminæ* ovatæ, deflexæ, margine ſæpe retroflexo, obtuſæ, majoribus concolores, breviores & anguſtiores. *Ungues* intus a genu ad baſin ciliis flavo-fuſcis barbati.

Stigmata petalis concolora. *Labium interius* obtuſiſſimum; *exterius* bifidum: *laciniæ* ovatæ, crenulatæ, retroflexæ.

Capſula obſolete trigona, acumine longo, apice amplo, lineis tribus purpureis.

5. Florentina. I. barbata foliis enſiformibus glabris brevioribus ſcapo ſubbifloro.

Scapus teres, ſtriatus, ſimplex, erectus, ſubtriflorus, pedalis & ultra.

Folia enſiformia, nervoſa, ſubfalcata, margine externo obſolete criſpa.

Petala infima baſi connata. *Ungues majorum* craſſiuſculi margine alari tenui, pollicares, extus virides, intus barbati ciliis albis, apice flavis. *Genu* barbatum. *Laminæ* obtuſæ, emarginatæ, pollicem latæ, pollice paullo longiores, dependentes, albæ, prope genu ſtriatæ. *P. minora* oblonga, erecto-inflexa margine reflexo, obtuſa, emarginata, alba, bipollicaria; *ungues* craſſiuſculi, attenuati, vireſcentes, unguiculares.

Antheræ albæ, unguiculares.

Stigmata nivea, longitudine unguium petalorum majorum, unguem lata; *labium interius* obtuſiſſimum, *exterius* bifidum: *laciniæ* acutæ, crenulatæ, erectæ.

Capſula acumine pollicari ſubcompreſſo biſulco obſolete trigono, triſulca, unguicularis.

Simillima I. Germanicæ, differt vero:

1. petalis albis integris.
2. P. minorum marginibus baſi reflexis.
3. majoribus magis erectis.
4. Stigmatis labio crenato & magis erecto.

6. Biflora. I. barbata foliis enſiformibus glabris brevioribus ſcapo ſubtrifloro.

Scapus ſimplex, ſtriatus, biflorus vel triflorus, foliis longior, ſpithamæus.

Folia

Folia equitantia, ensiformia, subfalcata, acuta, striata, erecto-patula.

Petala violacea, integra.

Capsula teres, tristriata.

7. APHYLLA. I. barbata foliis ensiformibus glabris æquantibus, scapo multifloro subnudo.

8. VARIEGATA. I. barbata foliis ensiformibus glabris æquantibus, scapo multifloro.

Scapus striatus, foliis vix longior, pedalis & ultra.

Folia equitantia, ensiformia, acuta, striata, erecta; *inferiora* scapi longitudine, *superiora* sensim breviora.

Flores in summitate scapi divisi, alterni, sensim florentes, speciosi, flavi, nigro reticulati.

9. GERMANICA. I. barbata foliis ensiformibus glabris falcatis brevioribus scapo multifloro.

Scapus superne divisus, multiflorus, foliis longior.

Folia ensiformia, reflexo-falcata, nervosa, pollicem lata.

Flores cærulei. *Petala minora* integerrima.

10. SAMBUCINA. I. barbata foliis ensiformibus glabris erectis brevioribus scapo multifloro, petalis deflexis planis.

Scapus superne divisus, multiflorus, foliis longior, bipedalis.

Folia ensiformia, apice inflexo-falcata, striata, *superiora* sensim breviora.

Similis I. germanicæ, differt autem:

α. petalis majoribus saturatius violaceis & subemarginatis.

β. petalis minoribus emarginatis & saturatius cæruleis.

γ. stigmatibus acutis, serratis, carina cærulescente.

11. SQUALENS. I. barbata foliis ensiformibus glabris erectis brevioribus scapo multifloro, petalis deflexis replicatis.

Scapus apice divisus, hoc est, floribus inferiobus pedunculatis, striatus, multiflorus, foliis longior, bipedalis.

Folia alterna, ensiformia, acuta, nervosa.

Flores albi vel cærulei.

Differt a Germanica, cui quodammodo similis:

1. petalis majoribus medio replicatis, saturatius violaceis venis albis, flavescentibus & in medio cærulescentibus.
2. petalis minoribus & stigmatibus squalide flavis & emarginatis.

12. COMPRESSA. I. barbata foliis ensiformibus glabris, scapo paniculato compresso.

Caulis frutescens, compressus, glaber, dichotome ramosus, articulatus, decumbens, apice erectiusculus, bracteatus, pedalis & ultra.

Rami alterni, elongati, scapo similes, uniflori.

Bracteæ seu *Spathæ* in caule & ramis alternæ, compressæ, carina acuta, glabræ, apice membranaceæ, pollicares, internodiis breviores.

Folia alterna, ensiformia, acuta, nervosa, glabra, caule breviora, pedalia.

Co-

Corolla alba. *Ungues petalorum majorum* parum dilatati, intus barbati, flavo-punctati. *Genu* macula flava. *Laminæ* obtusæ. *P. minorum ungues* duplo angustiores, immaculati. *Laminæ* oblongæ, obtusæ, erectæ.

Filamenta basi infima connata, subulata, alba.

Stigmata albido-cærulescentia: *labium exterius* crenulatum; *interius* bifidum; *laciniæ* lanceolatæ, erectæ, petalis breviores.

13. Dichotoma. I. barbata foliis ensiformibus glabris, caule paniculato tereti.

Caulis teres, glaber, ramosus.

Rami simplices, elongati, nudi, patentissimi, circiter triflori.

Folia radicalia sex vel septem, alternantia, amplexicaulia, ensiformia, disticha, brevia; *caulina* ad ramificationem singulam brevissima.

Flores longe pedunculati, dilute purpurascentes, omnium congenerum minimi.

14. Tripetala. I. barbata folio lineari longiori, scapo unifloro, petalis alternis subulatis.

Bulbus striatus, globosus, fibrillosus.

Folium unicum, vaginans, lineare, canaliculatum, glabrum, nervosum, laxum, dependens, scapo duplo longius.

Scapus simplex, erectus, teres, geniculatus, subuniflorus, glaber, pedalis. *Genicula* bracteis spathis similibus amplexata.

Flos terminalis, solitarius.

Spatha bivalvis, pedunculum amplexans: *inferior* brevior, acuta, glabra, unguicularis vel ultra. Intra latet flos inexplicatus cum bracteis duabus tenuissimis, lineari-oblongis.

Corolla cærulea genu flavescente. *Ungues petalorum majorum* latiores, lineares, intus cæruleo-punctati, barbati, basi fovea nectarea: *laminæ* ovatæ, acutæ, cæruleo-albæ, *genu* barbato. *P. minorum ungues* angustissimi, extus convexi, infra genu sæpe dentibus duobus oppositis; *laminæ* geniculato-patentes, lineari-subulatæ. *Ungues* omnes basi connati, germini inserti.

Filamenta longitudine dimidia tubi, basi connata.

Antheræ flavescentes.

Germen ovatum, sexsulcatum.

Stylus trigonus, incrassatus, glaber.

Stigmata linearia; *labium exterius* obtusum; *interius* longissimum, acutum, longitudine fere laminarum.

15. TRICUSPIS I. barbata folio lineari longiori scapo subbifloro, petalis alternis trifidis.

Bulbus magnitudine avellanæ.

Scapus simplex, teres, geniculatus, erectus, uniflorus vel biflorus, sesquipedalis.

Folium unicum, lineare, nervosum, erectum, apice dependens, scapo longius, bipedale.

Laminæ petalorum majorum albæ, suborbiculatæ cum acumine, pollicares. *Ungues* extus virides, intus flavi, nigro punctati. *P. minora* multoties breviora & minora. *Ungues* extus convexi,

vexi, virides, intus concavi, fusco punctati, longitudine majorum, sed angustiores. *Laminæ* trifidæ: *laciniæ* lanceolatæ, divaricatæ, lineam longæ, intermedia paullo longiori, albæ fusco punctatæ.

Stigmatis labium interius bifidum; *laciniæ* ovatæ, obtusæ, laminis majorum petalorum duplo breviores, albæ, erectæ.

1. *Variat* α: laciniis pet. majorum, subrotundis.
β - - - ovatis, pollicaribus, flavis.
α. Genu macula magna cærulea, circulo violaceo.
β. - - - - crocea, sæpe obsoleta.

2. *Variat* a. corolla purpurea.
b. - - flava.
c. - - alba.
d. - - violacea.

16. Plumaria. I. barbata foliis linearibus, scapo multifloro, stigmatibus setaceo-multifidis.

Scapus geniculatus, flexuosus, erectiusculus, apice ramosus, bracteatus, palmaris usque spithamæus.

Folium lineare, reflexo-patens, scapo brevius.

Petala basi connata: *ungues majorum* obovati, extus virescentes margine tenuiori cæruleo; intus dilute cærulei. *Genu* macula flava tridentata, linea duplici barbata. *Laminæ* obtusæ, violaceæ, unguiculares; alternæ paullo angustiores & breviores.

Antheræ antice croceæ, apice & dorso nigræ.

Stigmata dilute cærulea, laminis petalorum breviora, cucullato-bilabiata. *Labium exterius* li-

lineare, apice setaceo-aristato setis quinque vel sex brevibus, incurvum; *interius* brevius, setaceo-multifidum, instar petalorum Dianthi plumarii.

Rarissime scapus occurrit uniflorus; sæpius ramosus est, ramis unifloris atque trifloris.

17. XIPHIUM. I. imberbis foliis ensiformibus canaliculato-subulatis brevioribus scapo bifloro.

Folia ensiformia, non basi solum, ut in ceteris, sed tota longitudinaliter canaliculato-convoluta, apice subulata, scapo breviora.

Flores cærulei petalis emarginatis.

18. PSEUDACORUS. I. imberbis foliis ensiformibus, petalis alternis stigmate minoribus.

Radix carnosa.

Scapus multiflorus, floribus pedunculatis.

Folia radicalia & *caulina* alternantia, ensiformia, plana, nervosa, caulem æquantia.

Petala lutea; *majora* utrinque unidendata.

19. FOETIDA. I. imberbis foliis ensiformibus, scapo unangulato.

Scapus simplex, semiteres vel unangulatus, articulatus, foliis spathaceis alternis vaginatus, multiflorus, bipedalis.

Folia ensiformia, acuta, nervosa, scapo breviora, fœtida.

Petala cærulescenti-tristia, magnitudine mediocria. *Ungues majorum* subtus plicis rugosi; *minora* erecto-patula, stigmatibus majora.

20. VIRGINICA. I. imberbis foliis ensiformibus, scapo ancipiti.

Sca-

Scapus anceps, articulatus, foliis alternis vaginatus, multiflorus, foliorum longitudine, pedalis.

Folia enſiformia, anguſtiora, apice incurva, nervoſa; *ſuperiora* ſenſim breviora.

Spathæ margine & apice tenuiſſimæ, membranaceæ.

21. VERSICOLOR. I. imberbis foliis enſiformibus, ſcapo tereti flexuoſo, germinibus ſubtrigonis.

Scapus teres, articulatus, apice bifidus vel ſimplex, multiflorus, foliis longior, bipedalis.

Folia alterna, vaginantia; *ſuperiora* ſenſim breviora.

Flores cærulei, magni.

22. OCHROLEVCA. I. imberbis foliis enſiformibus, ſcapo ſubtereti, germinibus hexagonis.

Scapus teres, foliorum vaginis tectus, multiflorus, foliis longior, pedalis.

Folia enſiformia, falcata, acuta, ſtriata, nervoſa.

Spathæ marginibus membranaceæ.

Petala majora baſi dilatata venis obſcuris; *minora* nivea baſi venis flaveſcentibus.

Stigmata nivea.

Capſula hexagona angulis obtuſis.

23. SPATHACEA. I. imberbis foliis enſiformibus rigidis, ſcapo tereti bifloro, ſpathis longiſſimis.

Scapus ſimplex, multiflorus, pedalis.

Folia duo vel unicum, enſiformia, a medio ad apicem ſenſim valde attenuata, marginata, nervoſa, ſtriata, rigida, glabra.

Spathæ foliis similes, sed latiores, apice membranaceæ, spithamææ.

Flores lutei.

24. Ramosa. I. imberbis foliis ensiformibus, caule paniculato multifloro.

Caulis inferne teres, digitum crassus, superne ramosissimus, multiflorus.

Rami subtrichotomi, paniculati, compresso-angulati, flexuosi, glabri.

Folia radicalia ensiformia, longe vaginantia, nervosa, apice attenuata, glabra, longitudine circiter caulis. *Caulina* sensim breviora & in Spathas abeuntia.

Flores lutei, minuti.

Bracteæ ad ramificationes ovatæ, acutæ, membranaceæ, ramis & pedunculis breviores.

25. Sisyrinchium. I. imberbis foliis linearibus undulatis reflexis, scapo unifloro.

Bulbi duo, alter alteri impositus.

Scapus brevissimus, simplex, foliis vaginatus totus, uniflorus, digitalis.

Folia plura, linearia, apice attenuata, reflexa, undulata, scapo longiora.

Petala purpurea, *genu* macula lutea.

26. Verna. I. imberbis foliis linearibus planis, scapo unifloro, petalis alternis æquantibus.

Radix fibrosa.

Scapus spathis alternis tectus, simplex, uniflorus.

Folia linearia, nervosa.

27. PERSICA. I. imberbis foliis linearibus planis, ſcapo unifloro, petalis alternis brevioribus.

Scapus ſimplex, uniflorus, palmaris.

Folia linearia, plana, ſtriato-nervoſa, inæqualia, ſcapo longiora, ſpithamæa.

Petala majora oblonga, obtuſa, undulata, ſubemarginata, convoluta; medio linea flava punctis violaceis, apice maculis violaceis. *Minora* lineari-oblonga, patula, alba, convoluta, unguicularia.

Stigmatis labium utrumque erectum, albo cærulescens. *Interius* bifidum: *laciniæ* lanceolatæ, ſemi-unguiculares.

28. ANGUSTA. I. imberbis folio filiformi-lineari erecto glabro, ſcapo glabro ſubunifloro, ſpathis obtuſis.

Bulbus ovatus, tunicatus, glaber, fibroſus, magnitudine avellanæ.

Scapus teres, erectus, ſubſimplex, glaber, vaginatus, articulatus, ſpithamæus vel paullo ultra.

Folium ſcapum inferne longe vaginans, filiformi-teres, acuminatum, ſtriatum, glabrum, erectum, ſcapo longius.

Flores terminales, unicus vel duo, erecti, ſenſim florentes.

Spatha exterior glabra, viridis apice rubro, pollicaris; *interiores* tenuiſſimæ, albæ.

Ungues petalorum majorum flavi margine albido, utrinque purpureo-punctati. *Genu* læve, croceum circulo purpureo. *Laminæ* ovatæ, obtuſæ, patentes, pollicares, intus flavæ, extus pur-

pureo-nervosæ. *P. minora* lanceolata, obtusa, flava, extus fusco-purpureo-striata, sensim in ungues attenuata. *Ungues* omnes basi connati.

Stigmatum labium interius bifidum: *laciniæ* oblongæ, acutæ, interiori latere rectæ, exteriori productæ, erectæ, flavæ.

Capsula acute trigona, obtusa.

29. Setacea. I. imberbis folio filiformi-lineari erecto glabro, scapo glabro unifloro, spathis acutis membranaceis.

Scapus filiformis, sæpius simplex, uniflorus; raro divisus, triflorus; erectus, palmaris usque spithamæus.

Folium sæpius unicum, rarius duo, filiformi-lineare, erectum, apice cernuum, scapo duplo longius.

Flores cærulei, minuti.

30. Tenuifolia. I. imberbis foliis filiformi-linearibus, scapo bifloro.

Scapus simplex, foliorum vaginis tectus, biflorus.

Folia pauca, lineari-filiformia, vaginis latis decurrentia.

Flores bini, terminales, pallide cærulei.

Capsula filiformis, corolla longior.

Stigmatis labium exterius brevissimum, obtusum; *interius* bifidum: *laciniæ* oblongæ, multoties longiores.

31. Graminea. I. imberbis foliis linearibus, scapo subtrifloro ancipiti, germinibus hexagonis.

Sca-

Scapus compreſſus, ſubdiphyllus, uniflorus vel biflorus, ſpithamæus.

Folia linearia, ſtriata, ſcapo longiora.

Flores cærulei & lutei.

Capſula ventricoſa, hexagona.

32. SPURIA. I. imberbis foliis linearibus, ſcapo ſubtrifloro tereti, germinibus hexagonis.

Scapus teres, ſuperne diviſus, ſubtriflorus.

Folia linearia, acuta, plana.

Flores cærulei.

33. SIBIRICA. I. imberbis foliis linearibus, ſcapo ſubtrifloro tereti, germinibus trigonis.

Scapus teres, ſuperne diviſus, triflorus vel multiflorus, foliis longior, pedalis & ultra.

Folia linearia, nervoſa, plana.

Flores cærulei.

Spathæ brunneæ, ſcarioſæ.

34. MARTINICENSIS. I. imberbis foliis linearibus, petalis baſi foveolis glanduloſis, germinibus trigonis.

35. PAVONIA. I. imberbis folio lineari glabro, ſcapo ſubunifloro.

Scapus teres, articulatus, villoſus, ſimplex, ſubbiflorus, pedalis.

Folium unicum, lineare, ſubcanaliculatum, ſtriatum, villoſum, ſcapi longitudine.

Spathæ acutæ, ſtriatæ, glabræ, bipollicares.

Pedunculi ſubancipites, uniflori, glabri.

Petala omnia baſi coalita; *tria exteriora* multoties majora, ovata, obtuſa, integra; *tria interiora*

multo angustiora & dimidio breviora, lanceolata, acuta.

Nectaria tria intra petala majora: singulum foliolum ovatum, obtusum, petaliforme ad basin.

Filamenta ultra medium connata in cylindrum, lineari-subulata, corolla multoties breviora, purpurascentia.

Antheræ stigmatibus adpressæ, aurantiacæ, lineis duabus fuscis.

Stigmata longitudine staminum.

Capsula trigona.

Pulcherrimus sane flos Corolla aurantiaca: basi maculis punctisque nigris & supra basin macula cordata cærulea, cujus basis est tomentoso-nigra.

36. Crispa. I. imberbis foliis linearibus crispis.

Scapus sulcatus, flexuosus, superne divisus, palmaris vel ultra.

Folia radicalia, alterna, lineari-attenuata, crispa, reflexa, scapo æqualia vel longiora.

Flores terminales, alterni, inferiores pedunculati, tres vel quatuor.

Corolla 6-petala.

Petala alterna majora; *laminæ* ovatæ obtusæ, venosæ, unguiculares. *Genu* imberbe, luteum, tenuissime punctatum. Alterna minora, paullo angustiora, majoribus vix breviora, consimilia, patentia.

Antheræ ovatæ, nigræ. *Pollen* a latere exteriori fulvum.

Stigmatis labium exterius breviſſimum, luteum; *interius* bifidum, luteum: *laciniæ* lanceolatæ, acutæ, longitudine petalorum.

Varietates α) petalis luteis, venis ſanguineis.
β) - - cæruleis.
γ) - - incarnatis.

37. PAPILIONACEA. I. imberbis foliis linearibus reflexis hirtis.

Bulbus ovatus, tunicatus, magnitudine piſi.

Scapus erectus, piloſus, diviſus, multiflorus, palmaris.

Folia alternantia, enſiformia, convoluta, flexuoſo-recurvata; extus lineata, piloſa; intus pubeſcentia; longitudine ſcapi vel paullo longiora; *ſuperiora* breviora, *ſuprema* ſpathæformia.

Spathæ binæ, vaginantes, foliis ſimiles, piloſæ.

Pedunculi trigoni, ex eodem centro bini, tres vel quinque, incraſſati, glabri, inæquales, ſenſim florentes.

Ungues petalorum majorum latiores, baſi fovea nectarifera, viridi-variegati. *Laminæ* ovatæ, acutæ. *Genu* imberbe circulo viridi. *Minorum ungues* lineares; *laminæ* ovato-oblongæ, acutæ. *Ungues* omnes baſi connati.

Stigmatum labium interius bifidum: *laciniæ* oblongæ, acutæ.

Varietates ſunt plures:
α) Corolla tota flava: genu circulo viridi.
β) petalis & piſtillis intus rubris; genu macula flava: circulo fuſco.

γ)

γ) petalis tribus majoribus totis flavis: genu circulo viridi; petalorum trium minorum laminis pistillorumque labiis internis sanguineis.

Differt hæc ab. I. ciliata.

1. foliis totis hirtis.
2. laminis alternis ovatis.

38. EDULIS. I. imberbis folio lineari pendulo glabro, scapo glabro multifloro.

Scapus profunde radicatus, teres, flexuosus, superne divisus, multiflorus, pedalis.

Folium scapum inferne longe vaginans, lineare, erectum, apice dependens, scapo triplo longius.

Flores solitarii vel plures, alterni, subsecundi.

Petala basi connata.

Filamenta subulata, alba, basi, uti corolla, connata.

Antheræ antice sulcatæ, flavæ vel albæ.

Stigmatis labium exterius obtusum, integerrimum; *interius* bifidum; *laciniæ* lanceolatæ, acutæ, latere altero producto crenulatæ, erecto-inflexæ, longitudine petal. minorum.

Variat 1:o Corolla cærulea, in qua ungues petalorum majorum intus fusco-striati; genu imberbe, fusco-striatum; laminæ crenulatæ, pollicares. Petala minora lineari-lanceolata, obtusa, emarginata, unguibus majorum paullo longiora, majoribus duplo angustiora.

2:o Corolla alba.

3:o

3:o Corolla lutea, in qua ungues petalorum majorum obovati, extus virescentes, lateribus flavis; intus flavi maculis flavo-virentibus, villosi. Laminæ oblongæ, obtusæ, flavæ, pollicares. Genu imberbe, croceum macula flava. Petala minora lutea.

39. Tristis. I. imberbis foliis linearibus glabris, scapo hirto ramoso.

Scapus divisus, erectiusculus, multiflorus, spithamæus.

Rami seu *pedunculi* flexuosi, patentissimi, hirsuti, uniflori usque triflori.

Folia alterna, ensiformi-linearia, undulata, nervosa, apice dependentia, scapo longiora.

Petala minora dimidio angustiora, ovato-lanceolata. *Tubus* virescens, basi connatus.

Laminæ omnes tristes seu triste-rufescentes, carina rubra. *Genu* imberbe, læte luteum.

Antheræ cæruleæ.

Stigmatis labium interius bifidum: *laciniæ* lanceolatæ, carina intus cæruleæ, laminis paullo breviores.

40. Polystachya. I. imberbis foliis linearibus planis, scapo glabro ramoso.

Scapus teres, superne divisus, articulatus, glaber, multiflorus, pedalis vel ultra.

Folia alternantia, linearia, apice setaceo-attenuata, nervosa, erecta, Scapum æquantia.

Flores magni, speciosi, cærulei genubus luteis.

Spathæ apice scariosæ, laceræ.

Differt ab I. ramosa: scapo ramoso, pedunculis simplicibus.

41. Viscaria. I. imberbis foliis linearibus planis, scapo viscoso.

Scapus teres, glaber, articulatus, flexuoso-erectus, superne divisus, glutinosus, purpurascens, pedalis.

Pedunculi alterni, flexuosi, glutinosi, uniflori.

Folia pauca, alterna, linearia, erecta, scapo longiora.

Laminæ petalorum majorum ovatæ, obtusiusculæ, unguiculares. *Genu* imberbe, albidum. *P. minora* similia sed paullo angustiora & breviora. *Ungues* extus & intus albido virescentes.

Stigmatis labium interius bifidum: *laciniæ* lanceolatæ, laminis majorum duplo breviores; *exterius* bifidum, duplo brevius.

42. Bituminosa. I. imberbis foliis linearibus spiralibus, scapo viscoso.

Scapus articulatus, flexuoso-erectus, superne divisus, glutinosus, multiflorus pedalis & ultra.

Folium unicum, lineare, apice attenuatum, spirale, striatum, glabrum, scapo brevius.

Spathæ articulos vaginantes, striatæ, glabræ.

Flores in pedunculis solitarii.

Pedunculi e vaginis cum scapo duo, filiformes, flexuosi, patentes, viscosi, pollicares & ultra.

Corolla tota unicolor, flava, reflexa.

Petala tria majora obtusa. *Genu* imberbe, rubro-punctatum.

Stig-

Stigmata lutea: *Labium exterius* minimum; *interius* bifidum: *laciniæ* lanceolatæ, acutæ, longitudine petalorum minorum vel unguiculares.

43. Tuberosa. I. imberbis foliis tetragonis.

Folia tetragona.

§. VI.

SYNONYMA.

Synonyma Auctorum in prolixo hoc genere plurima sunt; ea vero omnia & singula heic enumerare, neque necesse neque utile duximus. Sic ne nimis Dissertationis adaugeremus molem, paucissima & ea primaria allegare voluimus:

I. ciliata. Linn. Supplem. p. 98.
I. minuta. Ibid. p. 98.
I. pumila. Linn. Sp. Plant. p. 56. Syst. Nat. Tom. 2. p. 78.
I. susiana. Linn. Spec. Plant. p. 55.
I. florentina. Ibid. p. 55.
I. biflora. Linn. Spec. Plant. p. 56. Syst. Nat. Tom. 2. p. 78.
I. aphylla. Linn. Spec. Plant. p. 56.
I. variegata. Linn. Spec. Plant. p. 56. Syst. Nat. Tom. 2. p. 78.
I. germanica. Linn. Spec. Plant. p. 55.
I. sambucina. Linn. Sp. Pl. p. 55. Syst. Nat. Tom. 2. p. 78.
I. squalens. Linn. Spec. Plant. p. 56. Thunberg. Flor. Japon. mscr.
I. compressa. Linn. Supplem. p. 98.

I. dichotoma.	Pallas itin. Vol. 3. p. 714. T. A. f. 2. Linn. Suppl. p. 97.
I. tripetala.	Linn. Supplem. p. 97.
I. tricuspis.	Iris tricuspidata. ibid. p. 98.
I. plumaria.	Moræa juncea. Linn. Spec. pl. p. 59. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79. Moræa vegeta. ibid. Moræa iriopetala. Linn. Suppl. p. 100.
I. xiphium.	Linn. Sp. Pl. p. 58.
I. pseudacorus.	ibid. p. 56. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79.
I. fœtida.	Iris fœtidissima. Linn. Sp. Pl. p. 57.
I. versicolor.	ibid. p. 57. Thunb. Flor. Japon. mscr.
I. virginica.	Linn. Sp. Pl. p. 58.
I. ochroleuca.	Linn. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79. Mantiss. 175.
I. spathacea.	Iris spathulata. Linn. Supplem. p. 99.
I. ramosa.	Iris ramosissima. ibid. p. 99.
I. sisyrinchium.	Linn. Sp. Pl. p. 59.
I. verna.	ibid. p. 58.
I. persica.	Linn. Sp. Pl. p. 59. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79.
I. setacea.	Iris setifolia. Linn. Suppl. p. 99.
I. tenuifolia.	Pallas Itin. Vol. 3. p. 714. Tab. C. fig. 2. Linn. Supplem. p. 97.
I. graminea.	Linn. Sp. Pl. p. 58. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79. Thunb. Flor. Japon mscr.
I. spuria.	Linn. Sp. Pl. p. 58. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79.
I. sibirica.	Linn. Sp. Pl. p. 57. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79. Thunb. Flor. Japon. mscr.
I. martinicensis.	Linn. Sp. Pl. p. 58. Syst. Nat. Tom. 2. p. 79.
I. pavonia.	Linn. Supplem. p. 98.
I. crispa.	ibid. p. 98.

I. pa-

I. papilionacea. ibid. p. 98.
I. edulis. ibid. p. 98. Hollandis: Uyentjes.
I. triſtis. ibid. p. 97.
I. viſcaria. ibid. p. 98.
I. bituminoſa. ibid. p. 98.
I. tuberoſa. Linn. Sp. p. 58.

§. VII.

LOCUS.

Inveniuntur Irides ſponte creſcentes in omnibus noti orbis partibus; pauciſſimas tamen alit America borealis, multas proferunt frigidiores Aſiæ regiones, plures adhuc Europa, tam borealis, quam auſtralis; plurimas autem verſus promontorium bonæ ſpei calidiſſima progignit Africa. Sic creſcunt:

AMERICANÆ:

Verſicolor in Virginia, Marilandia, Penſylvania.
Verna in Virginia
Martinicenſis in Martinica.

ASIATICÆ:

ſuſiana in oriente. Conſtantinopoli in Belgium venit 1573.
ſqualens in Japonia.
dichotoma in Dauriæ rupeſtribus apricis vulgaris.
ochroleuca in oriente.
perſica in Perſia.
tenuifolia in arenoſis Dauriæ & prope Wolgam.
graminea in Japonia.
ſibirica in Japoniæ & Sibiriæ pratis.
tuberoſa in Arabia & Oriente.

EUROPÆÆ:

pumila in collibus apricis Austriæ, Pannoniæ.
florentina in Carniola & Italia.
biflora in Lusitaniæ rupibus.
variegata in Hungaria.
germanica in Germania.
sambucina in Europa Australi.
squalens in Europa australi.
xiphium in Hispania.
pseudacorus in aquis paludum & fossarum Sveciæ, aliarumque Europæ regionum.
fœtida in Gallia, Anglia, Hetruria.
sisyrinchium in Hispania, Lusitania.
graminea in Austria ad radices montium.
spuria in Germaniæ pratis.
sibirica in Austriæ & Helvetiæ pratis.

AFRICANÆ:

ciliata in collibus prope urbem Cap.
minuta in proclivis montis Leuwestart dicti prope Cap urbem.
compressa in interioribus regionibus Hottentottorum, in sylva prope Zeekorivier juxta villam incolæ Kock.
tripetala in collibus prope Cap urbem, juxta Picketberg & alibi rarius.
tricuspis in collibus infra Duyvelsberg copiose, in Swartland & prope Bergrivier.
plumaria infra Duyvelsberg, juxta urbem in collibus.
spathacea in Hauteniquas regionibus prope Wolfwekraal inque Langekloof prope Keurbooms rivier.
ramosa in Swartland arenosis.

angu-

angusta in collibus infra Duyvelsberg & Leuwekopp.
setacea in collibus hinc inde rarior.
pavonia in Swartland collibus & alibi inter frutices rarior.
crispa prope urbem Cap in collibus.
papilionacea in collibus prope urbem Cap, vulgaris.
edulis in arenosis Grœnekloof, Swartland, campis depressis extra Cap urbem, in collibus Duyvelsberg & alibi vulgatissima.
tristis infra Duyvelsberg prope urbem Cap.
polystachya inter Söndagsrivier & Vischrivier.
viscaria in arenosis Saldahna bay prope villam incolæ Losper.
bituminosa prope Bergrivier, Vierentvintigrivieren & alibi.
aphylla in hortis culta ignotæ adhuc patriæ est.

§. VIII.
FLORENDI TEMPUS

Iridum incidit in illas menses, quæ in illis orbis regionibus, ubi sponte crescunt, vernales sunt; hæ enim, uti plurimæ aliæ ensatæ, bulbosæ & spathaceæ plantæ primo vere germinant, florescentia vel breviori vel in æstatem usque protracta. Americanæ itaque, Asiaticæ & Europææ mensibus *Martio*, *Aprili*, *Majo* & *Junio*, prout patria earum a Borea remotior adeoque calidior fuerit, e terræ gremio primum folia sua protrudunt, mox floribus speciosissimis superbiunt. Africes autem in terris australibus, tempora contraria observantibus, vernales menses audiunt *Augustus*, *September*, *October*, *November*, dum arenosi & argillacei campi vastissimi pulcherrimis Iridibus exornantur & in æstatem usque sæpe rara hæc ornamenta servant.

§. IX.

§. IX.

USUS.

Corollis suis speciosissimis, coloribus mire ludentibus & pulcherrimis, structura partium floris fere omnium singulari, Irides quidem videntur illas inter plantas merito posse referri, quæ ornamentum globo nostro conciliant oculosque in primis oblectant. Semper itaque & omnibus, vel tantillum perpolitis gentibus in deliciis habitæ inque hortos ad exornandas areolas introductæ fuerunt. Omnis tamen Iridum in solo ornamento non consistit virtus, sed inserviunt præterea tam escæ, quam morbis tollendis. Plurimæ namque species africanæ, speciatim tamen *edulis* tam simiis, quam hominibus nutrimento sunt. Bulbi harum cum scapis in fasciculos collecti ac leviter cocti & sapiunt bene & optime nutriunt.

In usu medico fuere radices Iridum ab eo inde tempore, quo vixit DIOSCORIDES. Tres ille enumerat species, utpote tunc temporis adhibitas, *Macedonicam* scilicet & *Illyricam*, tamquam meliores, atque *Africanam*, quam non tanta gaudere virtute, contendit. Præstantioris radicis signa adfert sequentia: *Optima*, inquit, *est, cui densa est radix, quasi decurtata, frangenti contumax, colore subfulvo, perquam odorata, gustu amariore, odore sincero, quæque situm non redolet ac inter tundendum sternutamenta ciet.* DIOSCOR. Cap. I. Hujusmodi radici vim adscribit attenuantem & contra Tusses efficacem, scilicet, ut humores excreabiles attenuet. Addit etiam vim inesse pur-

purgantem, Emmenagogam, Sarcoticam, ulcera detergentem oſſaque nudata carne operientem, emollientem ſtrumas inveteratosque ſcirrhos.

Inter Arabes virtutis medicæ ergo, maximi etiam radix fuit pretii. In primis uſitata fuit in morbis inflammatoriis pectoris, in Tuſſi & Raucedine ad ejiciendam pituitam pulmonibus concluſam. Denique laudatur etjam ab AVICENNA in Hydrope.

Noſtris in officinis hodie conſervantur radices I. *florentinæ*, *germanicæ* & *pſeudacori*.

I. FLORENTINA. Pharmac. *Iridis Florentinæ Radix.*

QUALITATES. Fragrantem habet *odorem* violarum, unde etjam nomen Svecicum: *ViolRot.* *Sapor* ejus leviter amaricans eſt, faucibus diu adhærens. Manducata ſummam acrimoniam prodit, præcipue ſi *recens* radix vel ſaltem non diu in Pharmacopoliis ſervata. *Sicca* debilior.

VIRES. *Incidens viſcidum* adeoque inter præſtantiora expectorantia numeratur. *Eccoprotica*, leniter inteſtina convellens ſtimulansque. *Errhina*, quam quidem virtutem cum permultis aliis vegetabilibus habet communem. Ob gratum odorem pulveribus ſternutatoriis additur. *Cathæretica*, ulcera purgans. Urinæ inſuper gratum odorem impertiri memorat LIEUTAUD Synopſ. Med. 844.

USUS. In *Tuſſi Catarrhali*: baſis itaque eſt Trochiſcor. Bechic. alb. & flav. Pharm. Sv. In *Tuſſi Peripneumonicorum* & *Pleuriticorum* uſurpata fuit perſæpe ut adjuvans idque in formulis pulverum antimonialium ad incidendam pituitam Peripneumonicorum. In *Obſtru-*

ctione Infantum, nam lenite raperit & tormina pellit, adeoque locum habet in *Electuario e Manna*. Pharm. Svec. quæ formula infantum usui accommodata videtur.

Haud raro quoque pulveribus digestivis Rhabarbarinis admiscetur ut adjuvans, cujus exemplum habet Pulv. digestiv. Ph. Sv. ed. I. 152. In *ulceribus & carie ossium* externe jampridem a Chirurgis laudata; vide GORTERI *Chirurg. repurg*. Etjam hodie in usu est ad purganda ulcera mali moris, nec non in carie ossium ad exfoliationem accelerandam.

Dosis interne a gr. IV ad Scrup. bis vel ter quotidie.

I. GERMANICA. Pharmac. *Iridis nostratis Radix*. Ut præcedens veteribus multum in usu fuit.

QUALITATES. *Odor* debilis violarum vel potius subnauseosus. *Recens* saporem acerrimum habet. *Siccata* præcedenti debilior tam odore, quam sapore.

VIRES. *Purgans*. LEWIS *Mat. Med.* 386. *Diuretica*, *Emmenagoga*. Sicca *incidens*.

USUS. *Hydrops*. Radix recens a filamentis purgata, in taleolos secta & per nycthemeron in vino vel cerevisia primaria infusa urinam pellere dicitur. Succus expressus eundem in finem propinatur.

Celeb. WERLHOFF feminam hydropicam sanavit succo, ex rasura radicis recentis ad uncias quatuor in aquæ fœniculi unciis duabus macerata, expresso, addito pauxillo Sacchari. *Vide Observ. de Febribus p. 60.*

SENNERTUS in Medic. Pract. L. III. P. VI. S. II. succum hujus inter valentiora diuretica enumerat svadetque, succum e radicibus recentibus expressum dari

ad

ad uncias duas vel tres cum Manna, melle vel alio quodam mulcilaginoſo vehiculo, ne fauces irritet. Succum quoque cum vitello ovi ſubactum, oportune dari ex ERASTO adfert.

Quantum quidem ex quibusdam experimentis, quæ in Noſocomio Provinc. Upſalienſi inſtituta benigne nobiscum communicare voluit experientiſſ. Dn. Doctor J. GUST. ACREL, judicare licet, ſuccus radicis hujus recentis inſigni modo inteſtina ſtimulat & convellit. Doſis dubia eſt, nam interdum torminibus alvum duxit certa ejus quantitas, dum alia vice fruſtra ut Catharticum eadem quantitas data fuit. Eſt etjam quædam reſpectu modi agendi differentia, ſi nimirum ſuccus affuſa aqua expreſſus, defæcatus propinatur, vel ſi turbidus & fæculis commixtus datur; huic enim major purgandi vis ineſt, priori vero longe debilior.

Etſi Cel. LIEUTAUD jure aliquo monuerit, *Hydragogum* hoc caute uſurpari debere, quod pluries male ceſſiſſe, nemo neſcit. *Synopſ. Med.* p. 864. Medicum tamen abſterrere non debet, quin oblata occaſione debitaque adhibita prudentia iterum experimenta inſtituat, heroicum præſtantiſſimumque medicamen forſan indagaturus, modo doſin & propinandi methodum ſimul invenerit.

I. PSEUDACORUS Pharmac. *Acori paluſtris Radix.* Ph. Sv. edit. I.

QUALITATES. Recens *inodora.* *Sapor* ſubadſtringens, acris.

VIRES. Recens *purgans, cosmetica.* Sicca *ſubſtyptica.*

Usus *internus* in *Hydrope*. PLATER. RAMSAY.
externus in *Scabie*, *Herpete*. LEWIS.

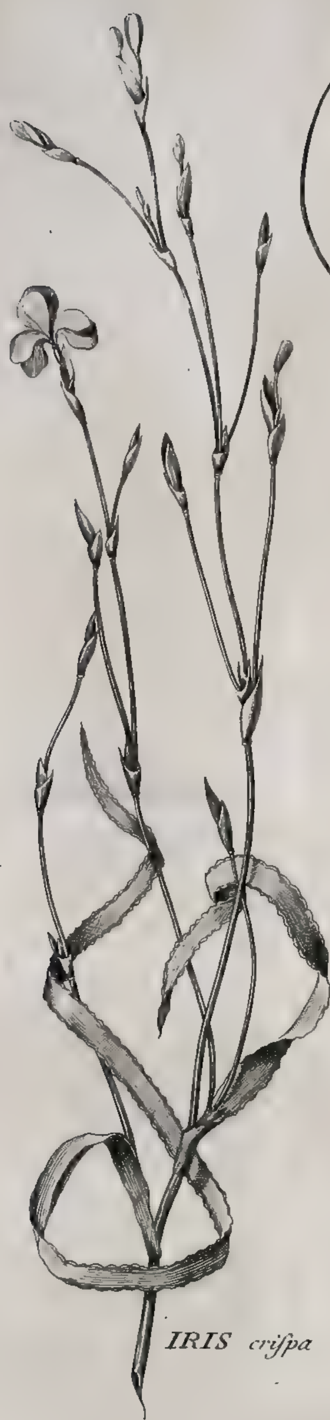
Dosis. Succus expressus ad gt. LXXX omni hora vel bihor. ut purgans, ubi alia purgantia frustra tentata fuerint. RAMSAY apud LEWIS. 328. Id incommodi habere dicitur, ut dosis semper fere sit incerta. LEWIS l. c. Ex nostris Pharmacopoliis exclusa hodieque non usurpata, nisi in curationibus domesticis.

I. Tuberosa. Pharmac. *Hermodactyli Radix*. Olim inter Arabes in usum recepta. Vim & effectum eundem fere cum præcedenti habet. Avicenna Canon. Med. L. II. Tractat. II. huic radici vim tribuit alvum ducendi simul ac adstringendi; commendat usum ejus in Podagra, quod scilicet externe adplicata statim reprimat dolores; si vero sæpius usitetur, tumorem faciat durum & tophaceum. Olim in *Arthritide* usitata, nunc in desvetudinem abiit ob incertas ejus virtutes, forsan etjam, quoniam radices in nostris Pharmacopoliis diutius fuerint servatæ adeoque inefficaces. In Germania adhuc adhibita, nostris vero ex officinis jure proscripta.

Dosis. In Substantia a semidrachma ad drachm.
In Decocto ad semiunciam.

I. Biflora. Pharmac. *Iridis violaceæ Flores*. Flores hujus Iridis in pharmacopoliis nostris nondum recepti sunt, quum vero Syrupus eleganter coloratus variis usibus aptus ex illis parari possit, utiles videntur. Cel. BERGII Mat. Med. p. 42.

Quas Tab. I. & II. monstrant, Irides: crispa, setacea, pavonia, papilionacea & bituminosa magnitudine sunt naturali.

IRIS crispa

IRIS ſetacea

IRIS pavonia

IRIS papilionacea

IRIS bituminosa